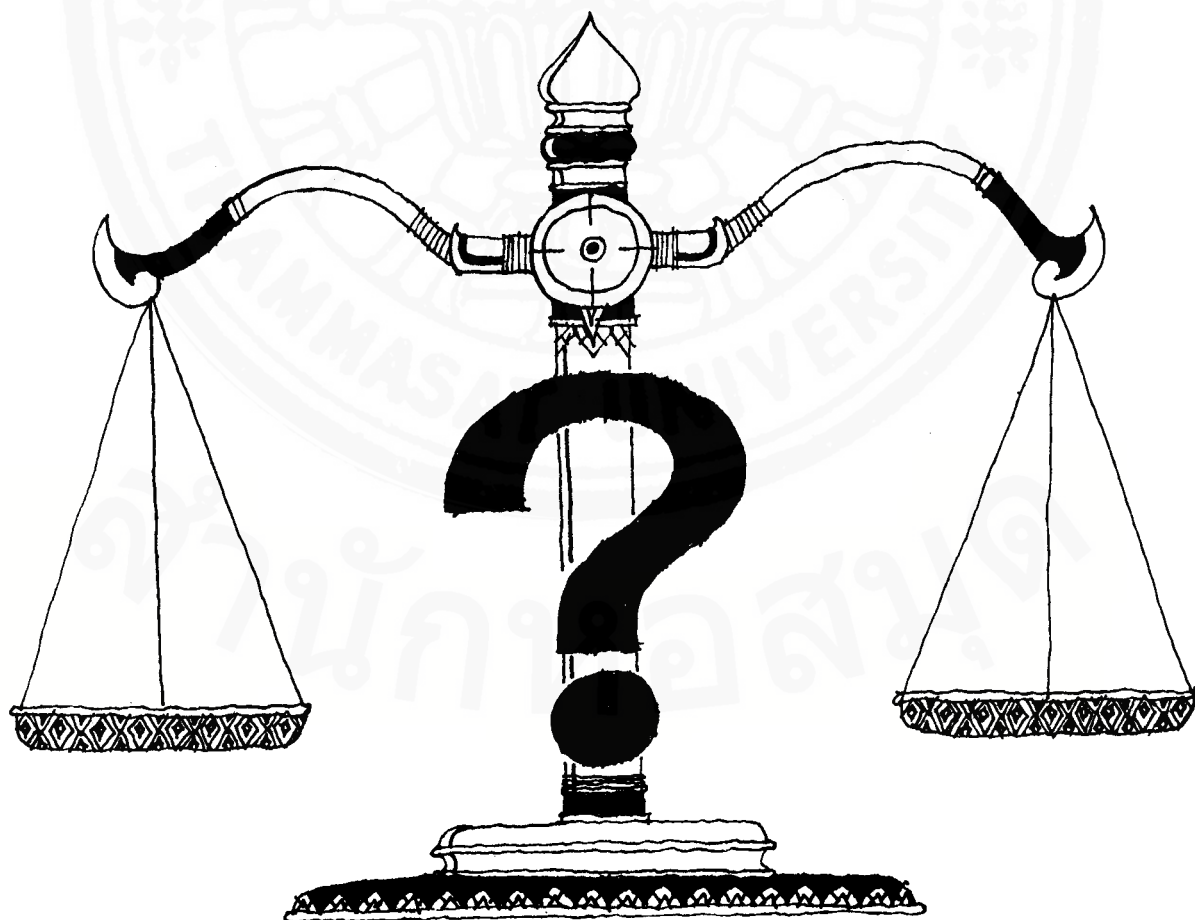


# ธรรมชาติของความยุติธรรม

สรยุทธ ศรีวรรกุล

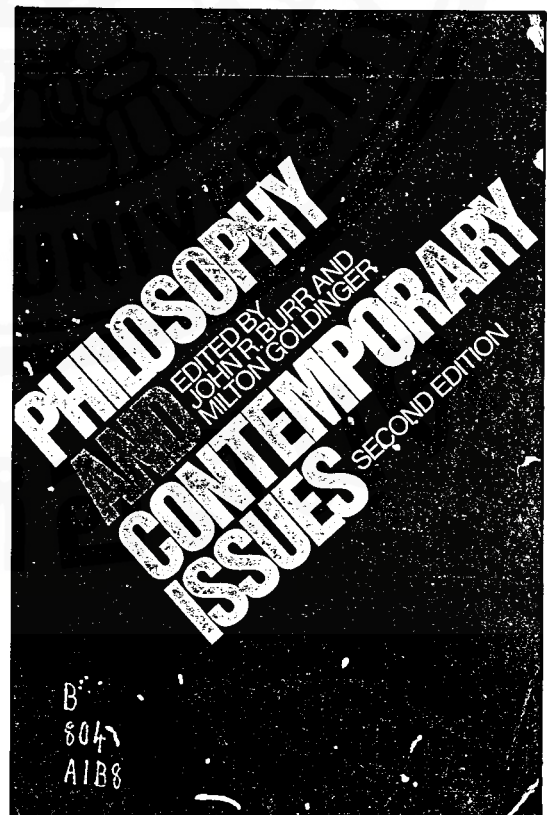
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาทางการเมืองเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งร่วมสมัยของเรา โลกเราทุกวันนี้โดยพื้นฐานแล้วดูเหมือนจะแตกออกเป็น 2 ค่ายใหญ่ ๆ คือ เสรีนิยมกับสังคมนิยม ทั้งสองค่ายต่างก็อ้างว่าระบบของตนดีที่สุด ปัญหาก็คือว่าแต่ละระบบนั้นใช้อยู่อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินและเกณฑ์เหล่านั้นน่าเชื่อถือเพียงใด ใครจะเป็นคนตัดสินว่าเกณฑ์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันท่ามกลางนักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักศีลธรรม นักปรัชญา นักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนนักคิดอิสระอื่น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัญหาทางการเมืองเป็นปัญหาทางสังคม-ศาสตร์ที่นักคิดทั้งหลายต่างก็คำนึงถึงนั่นเอง

ท่ามกลางปัญหาเหล่านี้มีคุณธรรมอย่างหนึ่งที่คนอ้างถึงอยู่เสมอนับตั้งแต่โบราณกาลจนกระทั่งปัจจุบัน คุณธรรมอันนั้นก็คือ **ความยุติธรรม** ใคร ๆ ก็เรียกร้องและอยากจะมี**ความยุติธรรม** แต่ถ้าหากมีใครคนหนึ่งถามขึ้นมาด้วยความสงสัยแบบเดียวกับความสงสัยของเดส์การ์ตส์(ความสงสัยแบบปรัชญา) ว่า**ความยุติธรรม**คืออะไร เราจะพบความยุ่งยากในการตอบคำถามนี้เช่นเดียวกับที่นักปรัชญากรีกโบราณได้ประสบมาแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อใดก็ตามที่ใครพยายามจะตอบคำถามอันนี้ เมื่อนั้นจะเกิดการถกเถียงกันอย่างจริงจังและไม่มีทางที่จะตัดสินธรรมชาติของ**ความยุติธรรม**ได้อย่างเป็นเอกฉันท์

อย่างไรก็ดี ท่ามกลางความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับธรรมชาติของ**ความยุติธรรม** เราอาจจำแนกความไม่ลงรอยเหล่านี้อย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภทคือ ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่า **ความยุติธรรม**เกี่ยวข้องกับ**ความเท่าเทียม** แต่อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่า**ความยุติธรรม**ไม่ได้ผูกพันกับ**ความเท่าเทียม**เลย ฝ่ายหลังนี้เราจะเห็นได้ชัดในปรัชญาจริยศาสตร์และการเมืองทั้งของเพลโตและอริสโตเติล นักปรัชญาทั้งสองถือว่า**ความยุติธรรม**



## Contemporary Issue

### *Egalitarianism Versus Meritocracy*

#### 31. The Case for Egalitarianism John H. Schaar

John Homer Schaar (1928– ) is an American political scientist who writes on the philosophical implications of his subject.

The equal-opportunity principle is widely praised as an authentic expression of the democratic ideal and temper. I shall argue, to the contrary, that it is a cruel debasement of a genuinely democratic understanding of equality. To argue that is also to imply, of course, that a genuinely democratic conception of equality is not widely held in the United States.

The origins and development of the principle are enough to throw some doubt on its democratic credentials. Plato gave the principle its first great statement, and he was no democrat. Nor was Napoleon, who was the first to understand that the doctrine could be made the animating principle of the power state. In the United States, the Jacksonian demand for equal rights was assimilated by the Whigs and quickly converted into the slogan of equal opportunity. It soon won a secure place in popular political rhetoric. Whig politicians used the slogan to blunt popular demands for equality—interpreted as “levelling equality”—while defending the advantages of the wealthy.

This argument from origins is, of course, merely cautionary, not conclusive, but other, more systematic considerations, lead toward the same conclusion.

The doctrine of equality of opportunity is the product of a competitive and fragmented society, a divided society, a society in which individualism, in Tocqueville's sense of the word,<sup>1</sup> is the reigning ethical principle. It is a precise symbolic expression of the liberal-bourgeois model of society, for it extends the marketplace mentality to all the spheres of life. It views the whole of human relations as a contest in which each man competes with his fellows for scarce goods, a contest in which there is never enough for everybody and where one man's gain is usually another's loss. Resting upon the attractive conviction that all should be allowed to improve their conditions as far as their abilities permit, the equal-opportunity principle insists that each individual do this by and for himself. Thus, it is the perfect embodiment of the Liberal conception of reform. It breaks up

*Democracy in America*, New York: Vintage, 1945. Vol. 2, pp. 140–5

From *Equality*, edited by J. Roland Pennock and John W. Chapman. *Nomos IX*, Yearbook of the American Society for Political and Legal Philosophy. Reprinted by permission of the Publishers, Libner-Atherton, Inc. Copyright © 1967. All Rights Reserved.

293

#### 302 Democracy and Society

Otherness. There is me, and there is another being. . . . There is no comparing or estimating. . . . Comparison enters only when one of us departs from his own integral being, and enters the material mechanical world. Then equality and inequality starts at once.<sup>2</sup>

#### 32. The Case for Meritocracy Daniel Bell

Daniel Bell (1919– ) is a well-known American sociologist who has often written on the philosophical dimensions of social and political problems.

##### The Case Against Meritocracy

The sociological and philosophical objections to the meritocracy are of a contradictory and overlapping nature:

1. Genetics and intelligence: If one assumes that a meritocracy is purely a selection by intelligence, and that intelligence is based on inherited genetic differences, then one obtains privilege on the basis of a genetic lottery, and this is an arbitrary basis for social justice.

2. Social class: There can never be a pure meritocracy because, invariably, high-status parents will seek to pass on their positions either through the use of influence or simply by the cultural advantages their children would possess. Thus, after one generation a meritocracy simply becomes an enclaved class.

3. The role of chance: There is considerable social mobility in the United States, but it is less related to schooling or ability or even to family background than to intangible and random factors such as luck and competence in the particular job one falls into. Christopher Jencks and his associates, in a review of the effect of family and schooling on mobility, conclude:

Poverty is not primarily hereditary. While children born into poverty have a higher than average chance of ending up poor, there is still an enormous amount of economic mobility from one generation to the next. There is nearly as much economic inequality among brothers raised in the same homes as in the general population.

... there is almost as much economic inequality among those who score high on standardized tests as in the general population. Equalizing everyone's reading scores would not appreciably reduce the number of economic “failures.” . . .

Our work suggests, then, that many popular explanations of economic inequality are largely wrong. We cannot blame economic inequality primarily on genetic differences in men's capacity for abstract reasoning, since there is nearly as much economic inequality among men with equal test scores as among men in general. We cannot blame economic inequality

<sup>1</sup>D. H. Lawrence, “Democracy,” as quoted in Raymond Williams, *Culture and Society*, 1780–1950, New York: Columbia University Press, 1958, p. 211.  
<sup>2</sup>From the *Coda of Coming of Post-Industrial Society*, by Daniel Bell, © 1973 by Daniel Bell, Basic Books, Inc., Publishers, New York.



เกี่ยวข้องกับสัดส่วนที่ถูกต้องไม่ได้เกี่ยวข้องอย่าง  
จำเป็นกับความเท่าเทียมเลย

บทความ 2 บทความที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ต่อไปนี้

บทความแรกสนับสนุนเสมอภาคนิยม (egalitarianism) ซึ่งเน้นความเท่าเทียมกัน บทความที่สองสนับสนุนอภิญาธิปไตย (meritocracy) ซึ่งเน้นความดีเลิศ เรามาดูกันว่าบทความทั้งสองให้ความเห็นต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร

## เสมอภาคนิยม

บทความบทนี้เขียนขึ้นโดยจอห์น โฮเมอร์ สการ์ (John Homer Schaar) ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ สการ์เชื่อว่าหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกัน (the equal-opportunity principle) ถึงแม้จะได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางว่าเป็นการแสดงออกของอุดมคติและอารมณ์ทางประชาธิปไตย จริง ๆ แล้วไม่ได้ทำอะไรนอกจากทำให้ความเท่าเทียมทางประชาธิปไตยตกต่ำลงไป

สการ์อ้างว่าเพลโตเป็นคนแรกที่ได้เสนอหลักอันนี้ แต่ตัวเพลโตเองไม่ได้เป็นสามัญชน (democrat) นโปเลียนเองซึ่งเป็นคนหนึ่งที่เขาใจว่าคำสอนอันนี้สามารถใช้เป็นหลักของรัฐที่ทรงอำนาจก็ไม่ได้เป็นสามัญชนเฉกเช่นกัน นักการเมืองในระบบเสรีนิยมในปัจจุบันได้ยึดหลักอันนี้เพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์ของคนรวย และให้หลักอันนี้คัดค้านการเรียกร้องความเท่าเทียม อีกทั้งยังถือว่าการเรียกร้องเช่นนั้นเป็นเรื่องโง่เขลาเบาปัญญา

หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันเป็นผลผลิตของสังคมที่แข่งขันกัน สังคมที่แบ่งแยก สังคมที่ยึดเอาปัจเจกนิยม (individualism) เป็นหลักจริยธรรมในการปกครอง หลักอันนี้เป็นการแสดงออกของสังคมแบบชนชั้นกลางที่มีเสรีเพราะเป็นหลักที่แผ่ขยายจิตใจแบบการค้า (marketplace mentality) ไปสู่ชีวิตทุกเสี้ยวมุม หลักอันนี้มองความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งหมดว่าเป็นการแข่งขันกัน นั่นคือ คนแต่ละคนต้องแข่งขันกับคนอื่นในการดำรงชีวิตและการแข่งขันเช่นนั้นไม่มีคำว่า“เพียงพอ”สำหรับทุกคน สภาพการณ์จะเป็นไปในทำนองว่าคนหนึ่งได้ในขณะที่อีกคนหนึ่งสูญเสีย หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันยืนยันว่าปัจเจกแต่ละคนทำเพื่อตนเองและโดยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากยืนอยู่บนความเชื่อที่ว่าควรปล่อยให้คนแต่ละคนปรับปรุงสภาพของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ ด้วยเหตุนี้ลักษณะที่เป็นพื้นฐานของระบบสังคมเศรษฐกิจแบบนี้ก็คือปัจเจกทั้งหลายได้

รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการที่จะป็นขึ้นไปบนบันไดทางสังคมและเปลี่ยนตำแหน่งของตนบนบันไดอันนั้นโดยไม่คำนึงถึงเท้าที่เหยียบย่ำลงไปบนนิ้วของบรรดาผู้ที่อยู่ต่ำกว่าตน

ปัจเจกเป็นจำนวนมากแสวงหาโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงตำแหน่งตามที่หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันเสนอให้ อาจกล่าวได้ว่าความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเป็นเรื่องปกติของคนชั้นต่ำและชนชั้นกลาง และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าความคิดเช่นนี้เป็นโลกทัศน์ทางจริยศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ กล่าวอีกนัยหนึ่งการเรียกร้องความเท่าเทียมแท้จริงแล้วเป็นการเรียกร้องสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันเพื่อที่จะได้กลายเป็นไม่เท่าเทียมกัน สิ่งที่ถูกเรียกว่าเป็นเพทนาการทางประชาธิปไตย (democratic sentiment) ดังเช่นเพทนาการที่ถูกหล่อหลอมภายในสังคมที่แข่งขันกันแบบปัจเจกนิยม โดยแท้จริงแล้วเป็นความริษยาต่อบรรดาผู้ที่ครอบครองตำแหน่งที่เหนือกว่าบวกกับความปรารถนาที่จะเข้าร่วมกลุ่มกับบุคคลเหล่านั้น สการ์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า

1. ความคิดเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันนำไปสู่การสรุปว่าระบบฐานันดร (hierarchy) ตลอดจนระบบคณาธิปไตย (oligarchy) ไม่ได้มีอยู่ในฐานะเป็นระบบที่ขัดแย้งกับระบบประชาธิปไตย แต่มีอยู่ในฐานะที่จะทำให้ระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์โดยจำเป็นและโดยธรรมชาติ ความคิดเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันที่กักเอาไว้ว่ามวลชนหรือคนส่วนมากมีความสามารถและทักษะอยู่ในระดับปกติ มีคนเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีความสามารถและทักษะที่เหนือกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระดับปกติของมวลชน คนที่ดีที่สุดจึงโผล่มาจากประชาธิปไตยหรือระดับปกติ และคนเหล่านั้นตั้งตนเองไว้เหนือระดับปกติ คนที่ดีที่สุดตั้งตำแหน่งของตนไว้สูงอย่างมั่นคงโดยอ้างถึงความดีเลิศ (merit) และความสามารถ (ability) บรรดาผู้ที่อยู่บนยอดบันไดจึงได้รับความเชื่อถือโดยอัตโนมัติ เพราะพวกเขามีความเหนือกว่าโดยข้ออ้างทางธรรม-

ชาติคือข้ออ้างจากความดีเลิศ ไม่ใช่โดยข้ออ้างตามอำเภอใจที่ได้มาจากชาติกำเนิดหรือทรัพย์สินสมบัติหรือพื้นฐานอื่นใด ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การสรุปว่าการทำงานของหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันช่วยให้ประชาธิปไตยโดยพบบเจ้านายที่มีความสามารถที่สุดของมันโดยวิถีทางที่ยุติธรรมที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด

2. ในปัจจุบันความคิดแบบนี้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับมากจนกระทั่งโดยพื้นฐานแล้วเป็นไปไม่ได้ที่จะวิจารณ์มันด้วยความหวังที่จะชักชวนให้คนเห็นจุดอ่อนของมัน การคิดแบบนี้ทำให้เรามีแนวโน้มที่จะสรุปเอาอย่างง่าย ๆ ว่ามนุษย์ได้รับสิ่งที่เขาสมควรได้รับ รางวัลเป็นผลของความสามารถและความอดทน ความดีเลิศได้รับการนิยามว่าเป็นความสามารถในเนื้อหาบางอย่างที่ได้รับการทดสอบให้เห็นจริงแล้ว นักเขียนเกี่ยวกับทฤษฎีประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบันส่วนมากเห็นด้วยกับการอ้างเหตุผลแบบนี้และชี้แจงว่าปัญหาทางศีลธรรมและทางการเมืองจะไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจังถ้าหากทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะไต่ไปบนบันไดทางสังคมอันนั้น

3. การอ้างเหตุผลที่เป็นพื้นฐานอันนี้ไม่ใช่ของใหม่ สิ่งที่ใหม่ก็คือความหลงผิดของเราที่หลงคิดว่าการอ้างเหตุผลแบบนี้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ความหลงผิดเช่นนี้ทำให้สามัญชนในยุคของเราเชื่อว่าฐานันดรชนเป็นเจ้าของความดีเลิศที่เหนือกว่าและใครก็ตามที่มีความสามารถตามเกณฑ์ที่เรียกร้องก็สามารรถเข้าร่วมกลุ่มกับฐานันดรชนได้ สการ์กล่าวว่าเพื่อที่จะต่อต้านการอ้างเหตุผลเช่นนี้ จริยธรรมและทฤษฎีทางประชาธิปไตยที่แท้จริงจะต้องทั้งระบบฐานันดรดังกล่าว กล่าวคือ สามัญชนจะต้องทั้งระบบคณาธิปไตย (oligarchy) ทุกรูปแบบไม่ว่าระบบคณาธิปไตยอันนั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความดีเลิศหรือพื้นฐานอื่นใดก็ตาม สามัญชนจะต้องไม่ขึ้นชมกับระบบฐานันดรเพราะระบบฐานันดรไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากระบบคณาธิปไตยรูปแบบหนึ่งซึ่งมีฐานอยู่บนความดีเลิศนั่นเอง

การอ้างเหตุผลเรื่องฐานันดรซึ่งมีรากฐานอยู่บนความดีเลิศสามารถบรรลุผลก็โดยอาศัยวิธีการแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันซึ่งใช้กันแพร่หลายในระบบเสรีนิยมจนกระทั่งดูเหมือนว่าไม่มีทางเลือกอื่นใดที่สมเหตุสมผลมากกว่าวิธีการอันนี้ เราคิดโดยอัตโนมัติว่าทางเลือกของเราเป็นแบบของการเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างฐานันดรและความก้าวหน้าอย่างมีระเบียบอย่างหนึ่งกับอนาธิปไตย (anarchy) และสภาพการณ์ที่ไร้ระเบียบอีกอย่างหนึ่ง สการ์แย้งว่าความจริงแล้ว เราหาได้อยู่ในสภาพหรือสถานการณ์ที่ต้องเลือกกระหว่างทาง 2 แพร่งอันนี้ไม่ เป็นความผิดพลาดของความคิดแบบประชาธิปไตยในยุคของเราที่ทักท้อเอาอย่างงมงายว่าต้องมีฐานันดรชนและมวลชน มีชนที่สูงส่ง (elites) และชนที่ไม่สูงส่ง (non-elites) เป็นความผิดขั้นต่อไปที่ทักท้อเอาว่าไม่มีวิธีการเลือกชนที่สูงส่งวิธีใดที่เป็นประชาธิปไตยมากไปกว่าวิธีการแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นความหลงผิดที่คิดว่าความยุ่งยากซับซ้อนของเรื่องราวต่าง ๆ เรียกร้องให้มิชนผู้สูงส่ง และคิดว่าประชาธิปไตยและความยุติธรรมเรียกร้องการเลือกสรรชนผู้สูงส่งโดยเกณฑ์แห่งความดีเลิศ อย่างไรก็ตามก็ดี สการ์ยอมรับว่า

1. ฐานันดรเป็นสิ่งที่ต้องมียอย่างแน่นอน แต่การมีอยู่ของฐานันดรไม่ได้บังคับซึ่งถึงอะไรมากไปกว่าการทำหน้าที่เฉพาะอย่างหนึ่งเพียงเท่านั้น เช่นเดียวกันข้ออ้างที่ว่าความยุ่งยากซับซ้อนเรียกร้องการทำหน้าที่พิเศษก็ไม่ได้บังคับซึ่งถึงความดีเลิศของผู้ที่ทำหน้าที่อันนั้น แต่ประการใด ตรงข้าม การมองเห็นคุณค่าของความยุ่งยากซับซ้อนกลับบังคับซึ่งถึงการเรียกร้องความรู้ การแบ่งปันทรัพย์สินและความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในชุมชนทั้งหมด

2. องค์การ (organization) เป็นสิ่งที่ต้องมียอย่างแน่นอนและองค์การบังคับซึ่งถึงฐานันดร การเลือกชนชั้นฐานันดรโดยเกณฑ์แห่งคุณค่าและกลไกแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันดูเหมือนจะทำให้สามัญชนที่

กังวลใจเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าคุณค่าของเขาไม่ได้ถูกละเมิด เราต้องทิ้งองค์การแบบฐานันดรเช่นนี้แล้วหันมารับเอาองค์การแบบประชาธิปไตยแทน องค์การแบบประชาธิปไตยจะมีขึ้นมาได้ก็ต้องมีจิตใจแบบประชาธิปไตยเสียก่อน นั่นคือ ต้องมีจิตใจที่เน้นถึงความเท่าเทียมเพื่อที่จะเกิดความร่วมมือกันและความรับผิดชอบร่วมกันในชีวิตส่วนรวมมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่างไรก็ดี สการ์กล่าวว่า

“ข้าพเจ้าหวังว่าการอ้างเหตุผลของข้าพเจ้าจะไม่ถูกแปลความหมายว่าเป็นการเรียกร้องให้กำจัดความแตกต่างให้หมดสิ้นไปโดยเบ็ดความ หรือเป็นการป้องกันจริยธรรมแห่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อคัดค้านจริยธรรมแห่งการแข่งขันกัน การอ้างเหตุผลอันนี้มุ่งหวังที่จะให้เป็นการอ้างเหตุผลเชิงปฏิเสธเป็นส่วนใหญ่โดยพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่าความคิดเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันเป็นเครื่องมือที่น่าสงสัยในการที่จะเข้าใจชีวิต แม้กระทั่งส่วนที่นำไปใช้ได้กับมโนภาพแห่งความเท่าเทียม ถึงแม้จะดูเหมือนว่าความคิดเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันจะป้องกันความเท่าเทียม แต่จริง ๆ แล้วมันเพียงแต่ป้องกันสิทธิที่เท่าเทียมกันเพื่อที่จะกลายเป็นไม่เท่าเทียมกันโดยการแข่งขันกับคนอื่น ๆ เพราะเหตุนี้คำสอนเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันจึงตั้งมนุษย์ไว้ให้ต่อต้านซึ่งกันและกัน มันเป็นคำสอนที่ห่างไกลจากการนำมนุษย์เข้าหากัน คำสอนอันนี้ตั้งอยู่บนทฤษฎีแห่งการงูใจแคบ ๆ และบนมโนภาพเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมที่ไม่เพียงพอ มันทอนมนุษย์ลงเป็นความสามารถจะถูกหนึ่ง เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ถูกล้างคัมภีร์ตามความสามารถที่แสดงออกมา ในทำนองเดียวกัน คำสอนอันนี้นำไปสู่ระบบฐานันดรและระบบคณาธิปไตยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คำสอนอันนี้เป็นแต่เพียงทำให้การอ้างเหตุผลแบบโบราณที่ว่าคนที่ดีที่สุดควรปกครอง พังท้อถอยลง ความคิดเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันจึงสร้างความเข้าใจผิดอย่างหมดเปลือกเกี่ยวกับมโนภาพแห่งความเท่าเทียมทางประชาธิปไตยในวิถีทางดังกล่าว”

(Schaar, 1945 : 296)

ในตอนที่สองของบทความของเขา สการ์ได้พูดถึงสังคมที่เขาคิดว่าเป็นสังคมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เขาเสริมว่าหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันในยุคของเรา เป็นการแสดงจิตใจที่แข่งขันกันแบบทุนนิยมออกมาไม่ใช่จิตใจแบบประชาธิปไตย ในสภาพการณ์แห่งการแข่งขันใด ๆ ก็ตามคนบางคนจะทำได้ดีกว่าคนอื่น และดูเหมือนว่ายูติธรรมที่คนทำอย่างดีควรได้รับรางวัลมากกว่าคนที่ทำอย่างเลว ๆ อย่างไรก็ตามปัญหาพื้นฐานไม่ได้อยู่ที่ว่าการแข่งขันควรถูกยกย่องหรือตำหนิ แต่อยู่ที่ว่าที่ใดและภายใต้เงื่อนไขอะไร ที่การแข่งขันเป็นหลักของการกระทำและการตัดสินใจที่น่าพึงปรารถนา ที่ใดและภายใต้เงื่อนไขอะไรที่ไม่น่าพึงปรารถนา การแข่งขันบางประเภทดึงดูดมนุษย์เข้ามาใกล้ชิดกันมากกว่าในขณะที่บางประเภทก่อให้เกิดความขัดแย้งและโดดเดี่ยว ปัญหาพื้นฐานจึงอยู่ที่การแยกการแข่งขัน 2 ประเภทนี้ออกจากกันโดยส่งเสริมอันแรกและไม่สนับสนุนอันหลัง สการ์กล่าวว่าในทางอุดมคติเราอาจเรียกร่องสังคมที่เป็นพหุนิยม (pluralism) อย่างแท้จริง สังคมพหุนิยมเป็นสังคมซึ่งเกือบทุก ๆ คนสามารถพบความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะของตนและทุกคนต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุดแข่งกับคนอื่น ๆ อย่างฉันทิมิตร กล่าวคือ ต่างคนต่างก็แข่งขันกันทำตามความเชี่ยวชาญพิเศษของตนอย่างดีที่สุดโดยไม่มีการเปรียบเทียบอย่างอิจฉาริษยาหรือชิงดีชิงเด่นกับคนอื่น ๆ ถ้าหากจะเปรียบเทียบสังคมพหุนิยมดังกล่าว กับสังคมของเราในปัจจุบัน เราจะพบว่าสังคมปัจจุบันของเรายังห่างไกลจากสังคมเช่นนั้นมาก สังคมของเราทุกวันนี้มีเกมให้คนเล่นอยู่ไม่กี่ประเภท ในขณะที่สังคมพหุนิยมมีเกมมากมายให้คนเลือกเล่นตามความถนัดและความสามารถของตน ความสามารถตามธรรมชาตินั้นมีแตกต่างกันมากมาย และสมควรที่จะได้รับการสำรวจให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันส่งเสริมให้มีการแข่งขันในสังคม คนหลายคนโดยธรรมชาติแล้วไม่ได้ถูกสร้างมาสำหรับการแข่งขันอันนั้น โดยนัยนี้

จึงดูเหมือนว่าธรรมชาติเองก็ไม่ยูติธรรม แต่ความยูติธรรมเป็นจำนวนมากซึ่งเราพิจารณาว่าธรรมชาติยึดเยียดให้กับปัจเจกนั้นโดยแท้จริงแล้วไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าพรรณสะแบบ ๆ ของเราที่มีต่อธรรมชาติและความบิดเบือนของวิธีการของเราเอง ยกตัวอย่างเช่น ในการนิยามสติปัญญา (intelligence) ดังที่แบบทดสอบ ไอ.คิว. ทำการวัด เราเองเป็นคนจำกัดความหมายของสติปัญญา เพราะที่จริงแล้วมีอัญรูปทางสติปัญญาอีกหลายอย่างที่เป็นแบบทดสอบไม่ได้วัด ธรรมชาตินั้นมีหลายหลากมากมายเกินกว่าที่มนุษย์คิด ยิ่งกว่านั้น การนิยามสติปัญญาโดยวิธีทางที่แน่นอนแบบใดแบบหนึ่งจะบับบังคับเราให้รางวัลแก่คนที่มีความรู้ตามแบบที่เราได้นิยามไว้และส่งเสริมเขาให้ใช้สติปัญญาแบบนั้นในการแสวงหาความรู้ โดยวิธีทางเช่นนี้ ในที่สุดความรู้ที่ได้มาก็เป็นความรู้ตามแนวที่นิยามไว้นั่นเอง ธรรมชาติที่เราารู้จึงเป็นเพียงเงาแห่งหนึ่งของธรรมชาติ หาได้เป็นธรรมชาติทั้งหมดครบไม่

ดังนั้นเพื่อที่จะส่งเสริมสังคมพหุนิยม เราจำเป็นต้องทิ้งจิตใจแบบทุนนิยม เราต้องทิ้งหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกัน เพราะทั้งสองสิ่งนี้นำไปสู่ความเห็นแก่ตัวถ้าหากไม่ควบคุมอย่างระมัดระวัง เมื่อถึงมโนภาพทั้งสองแล้วเราก็สามารถหันมาหาจิตใจแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเป็นสังคมที่สมาชิกแต่ละคนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตส่วนรวมและทำตามความเชี่ยวชาญของตนอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ครอบครองที่มนุษย์เป็นสัตว์ (being) ที่ไม่ต้องการเพียงแต่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ยังต้องการมีชีวิตอยู่อย่างดีด้วยแล้ว มนุษย์ก็เป็นสัตว์ทางการเมือง ครอบครองที่คน ๆ หนึ่งไม่มีส่วนร่วมในการสร้างชีวิตส่วนรวม คน ๆ นั้นก็ไม่ได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถมอบหมายอำนาจเหนือการดำรงชีวิตของตนเองให้กับคนอื่นแล้วยังสามารถลงความเป็นมนุษย์ไว้การคิดเช่นนี้จะนำไปสู่ความคิดเรื่องความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์

สการ์กล่าวว่า ศิลปะแห่งการปกครองนั้นแตกต่างอย่างลิบลับกับศิลปะอื่น ๆ เมื่อเราติดขัดอย่างไม่ให้สร้างบ้านหลังหนึ่ง เราอาจทักท้อหาว่าช่างไม้มีทักษะเพียงพอที่จะสร้างบ้านได้ แต่เมื่อพลเมืองยกละคนหนึ่งท่ามกลางพวกเขาขึ้นสู่ตำแหน่งที่มีอำนาจทางการเมือง กรณีเช่นนี้จะแตกต่างจากกรณีแรก การเมืองมีความอ่อนแอและมีความซับซ้อนมากกว่าการสร้างบ้าน การเมืองบรรจุไว้ซึ่งอันตรายที่เป็นไปได้เป็นอันมาก ในขณะที่บรรจุทางแก้ไขไว้เพียงนิดเดียว การเมืองเป็นส่วนผสมของการพิจารณาทางประสบการณ์ ไหวพริบ และจริยธรรมที่ยิ่งใหญ่มากจนกระทั่งไม่มีมนุษย์คนใดหรือกลุ่มใดมีความรู้และทักษะเพียงพอสำหรับสถานการณ์ทั้งหมด สการ์ได้อ้างคำกล่าวของจอห์น วินทรอป (John Winthrop) ที่ว่า ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถ“ประกาศหรือรับว่ามีทักษะที่เพียงพอสำหรับสำนักงานแห่งนั้น”

ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับพลเมืองแตกต่างเป็นอันมากจากความสัมพันธ์ระหว่างช่างฝีมือกับนายจ้าง เราไม่สามารถกล่าวได้ว่านักการเมืองรับใช้หรือกระทำตามเจตจำนงของพลเมืองในวิถีทางเดียวกับที่ช่างฝีมือรับใช้นายจ้างของพวกเขา นักการเมืองไม่สามารถอ้างอำนาจเหนืองานของพวกเขาหรือเหนือคนอื่น ๆ ที่ผูกพันในงานอันนั้นบนพื้นฐานของความสามารถทางด้านเทคนิค กล่าวอย่างสั้น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับพลเมืองเป็นความสัมพันธ์ท่ามกลางคนที่เท่าเทียมกันโดยนัยที่สำคัญหลายอย่าง ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดก็คือความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับพลเมืองเป็นความสัมพันธ์ที่สร้างอยู่บนสัญญาซึ่งส่งเสริมการจับเข้าด้วยกันอย่างแท้จริงระหว่างผู้มีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงแค่เป็นการส่งผ่านข่าวสารหรือคำสั่งขึ้น ๆ ลง ๆ ตามสายเพียงเท่านั้น การคิดแบบนี้เป็นการทักท้อหาความเท่าเทียมกันระหว่างนักการเมืองกับพลเมืองทั้งหลาย เพราะเหตุนี้เราจึงทักท้อหาการมีส่วนร่วมและแบ่งปันความรับผิดชอบที่เป็นไปได้มากที่สุดภายในนโยบายที่ปกครอง



เหนือประชาคมทั้งหมด

สังคมแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นพลเมืองสามัญไม่อาจที่จะปลดปล่อยตนเองจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในนโยบายส่วนรวมโดยอ้างว่าหน้าที่ของตนได้ถูกกระทำแล้ว เมื่อได้เลือกคนที่จะดำเนินกิจการของรัฐ ความคิดแบบประชาธิปไตยจะไม่ยอมให้มีการปลดปล่อยตนเองจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบง่าย ๆ เท่านั้น การแบ่งปันความรับผิดชอบและร่วมรับความผิดพลาดอาจเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งว่าทำไมโมโนภาพแห่งความเท่าเทียมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงจึงไม่ใช่สิ่งที่จะยอมรับได้ง่าย ๆ แม้กระทั่งสำหรับบรรดาคนที่เรียกตนเองว่าสามัญชนก็ตาม เป็นการง่ายที่คนเรามักจะคิดว่าคนอื่นรับผิดชอบอย่างมีความสามารถต่อกิจการที่อันตรายของการเมืองคนอื่นปกครอง ส่วนตัวฉันอยู่ที่นี่ ตัวฉันไม่เกี่ยวกับระบบฐานันดร ระบบฐานันดรและระบบคณาธิปไตยเป็นระบบที่สนองตอบต่อความคิดเช่นนี้และช่วยให้คนหลบหนีจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ การหลีกเลี่ยงจากความรับผิดชอบเช่นนี้เปิดโอกาสและให้คุณเป็นอย่างมากแก่บรรดาผู้ที่ใช้อิทธิพลเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าความดีส่วนรวม คำสอนเรื่องโอกาส

และการมีส่วนร่วมในความรู้เหล่านั้นอีกด้วย ครูจะต้องพิสูจน์อำนาจของตนเองว่าถูกต้องและทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์โดยการทำตัวเองไม่ให้เป็นที่จำเป็นสำหรับนักเรียน

กล่าวโดยสรุป ระบบประชาธิปไตยที่เสมอภาคอย่างแท้จริงจะทิ้งระบบฐานันดรหรือระบบคณาธิปไตยทางสังคมทุกรูปแบบ ไม่ว่าระบบเหล่านั้นจะตั้งพื้นฐานอยู่บนความดีเลิศ ครอบครัวยุค ความมั่งคั่ง ชัยชนะ ศาสนา เชื้อชาติ หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม ยิ่งกว่านั้น สการ์ธถือว่าหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันไปกันไม่ได้กับเสมอภาคนิยมดังกล่าวเพราะหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันดังที่เราเข้าใจกันเป็นประเพณีสืบมานั้นนำไปสู่โอกาสสำหรับคนบางคนที่จะแสดงว่าพวกเขาเหนือกว่าคนอื่น ๆ ในวิถีทางต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันส่งเสริมระบบฐานันดรหรือระบบคณาธิปไตยทางสังคมซึ่งก็คือความไม่เท่าเทียมนั่นเอง ในสังคมเสมอภาคของสการ์ธแทบทุกคนจะสามารถหาความเชี่ยวชาญพิเศษบางอย่างที่ตนสามารถกระทำได้อย่างดีและไม่มีการเปรียบเทียบอย่างจริงจังชิงเด่นกับคนอื่น ๆ ในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นทุก ๆ คนจะเป็นคนสำคัญและจะไม่มีการหลงตนเองทางศีลธรรม แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีอาชีพอิทธิพลดีกว่าอาชีพอื่นหรือสมควรจะได้รับรางวัลสูงกว่า แต่หมายความว่าไม่มีมนุษย์คนใดในฐานะที่เป็นมนุษย์จะดีกว่าคนอื่น อย่างไรก็ตาม สการ์ธจบลงด้วยข้อสังเกตที่ลึกลับ นั่นคือ ความลึกลับของมนุษย์ เขาทิ้งท้ายไว้อย่างเป็นปริศนาว่า

“ในที่สุด ไม่มีความหมายเลยที่จะกล่าวว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันหรือว่าคนสองคนเท่าเทียมกันเพราะเป็นไปได้ที่จะกล่าวว่ามนุษย์คืออะไร นับเป็นการง่ายที่จะถอดส่วนหนึ่งออกจากทั้งหมดและนิยามส่วนนั้นในคำที่ทำให้มันไปกันได้กับส่วนแบบเดียวกันกับที่ถอดออกมาจากคนอื่น ๆ ทั้งหมด”

(Schaar : 301)

ที่เท่าเทียมกันซึ่งผูกติดกับระบบฐานันดรนำไปสู่การหลงตนเองทางศีลธรรม (moral arrogance) สำหรับผู้ชนะและนำไปสู่การหยุ่ชะงักทางศีลธรรมสำหรับผู้แพ้

อย่างไรก็ดี สการ์ธกล่าวว่าทรศนะเกี่ยวกับความเท่าเทียมที่เหมาะสมไม่ได้ปฏิเสธความมีอยู่ของความเหนือกว่าและความแตกต่างที่จำเป็น มีบางสิ่งบางอย่างที่ดีกว่าสิ่งอื่นและน่าชื่นชมมากกว่า อาชีพและความสามารถพิเศษบางอย่างมีคุณค่ามากกว่าอย่างอื่นและได้รับรางวัลมากกว่า แต่สิ่งสำคัญที่เราต้องนึกถึงไม่ใช่เรื่องนี้ สิ่งสำคัญที่ต้องการบ่งชี้ก็คือคนที่มีความทะเยอทะยาน หรือมีความสามารถพิเศษสูงกว่าคนอื่น ไม่มีพื้นฐานที่จะให้คิดว่าตัวเองเป็นมนุษย์ที่ดีกว่าคนอื่น หรือพิจารณาความดีเลิศของตนว่าเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือคนอื่น กรณีที่สการ์ธยกขึ้นมาเป็นแบบอุดมคติคือการถือของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความรู้ที่เหนือกว่าของครูใช้เป็นข้ออ้างถึงอำนาจที่ยุติธรรมเหนือนักเรียน แต่ศูนย์กลางของจริยธรรมทางการสอนตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าครูต้องบอกนักเรียนไม่เพียงแต่ความรู้ที่เป็นแก่นสารเท่านั้น แต่ต้องบอกทักษะเชิงวิจารณ์และอุปนิสัยในการตัดสินใจ

## อภิคุณาริปไตย

บทความชิ้นนี้เขียนขึ้นโดยดาเนียล เบล (Daniel Bell) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงและขณะนี้ก็ยังมีชีวิตอยู่เช่นเดียวกับสการ์ ในตอนแรกของบทความ เบลได้กล่าวถึงข้อคัดค้านที่มีต่อระบบอภิคุณาริปไตย ข้อคัดค้านเหล่านั้นมีทั้งในด้านปรัชญาและสังคมวิทยา เขาได้แบ่งข้อคัดค้านออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เจเนติกส์และสติปัญญา (Genetics and Intelligence) : ถ้าหากเราทึกทักเอาว่าอภิคุณาริปไตยเป็นระบบที่มีศูนย์กลางอยู่บนสติปัญญาเพียงอย่างเดียวและสติปัญญามีรากฐานอยู่บนความแตกต่างของยีน (gene) ที่ได้รับมาทางพันธุกรรมแล้ว อภิคุณาริปไตยก็ให้สิทธิพิเศษ (privilege) แก่คนบางคนโดยอาศัยยีนเป็นตัวกำหนด ผลจึงตามมว่าความดีเลิศเป็นสิ่งที่คนบางคนได้รับมาตั้งแต่เกิดแล้ว การทึกทักดังกล่าวไม่ได้มีพื้นฐานอื่นใดนอกจากอำเภอใจของเรา

2. ชั้นทางสังคม (Social class) : อภิคุณาริปไตยแบบบริสุทธ์ไม่สามารถมีขึ้นมาได้เพราะพ่อแม่ที่มีสถานภาพสูงจะพยายามส่งทอดตำแหน่งของตนเองแก่ลูกหลานอย่างสม่ำเสมอโดยอาศัยอิทธิพลหรือความได้เปรียบทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้อภิคุณาริปไตยจึงไม่ได้เป็นอะไรนอกจากชั้นที่สงวนไว้สำหรับชนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

3. บทบาทของความบังเอิญ (The role of chance) : ในสหรัฐอเมริกามีการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ (economic mobility) เป็นอันมาก แต่การเคลื่อนไหวเช่นนั้นสัมพันธ์กับปัจจัยที่บังเอิญและจับฉ่ายไม่ได้ง่าย ๆ เช่นโชคเลามากกว่าที่จะสัมพันธ์กับการได้ศึกษาเล่าเรียน หรือความสามารถ หรือแม้กระทั่งภูมิหลังของครอบครัว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือคนเราจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวทางเศรษฐกิจก็ได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความดีเลิศแต่ประการใด

4. ความรู้สึกแข่งขัน (competitive feeling) : อภิคุณาริปไตยใส่ความรู้สึกแข่งขันซึ่งคึกคักเข้าไป

ในสังคมซึ่งกำลังสร้างความหายนะให้ทั้งผู้ที่ประสบผลสำเร็จและผู้ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

5. หลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกัน : อภิคุณาธิปไตยเป็นระบบที่ยึดถือหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันแต่หลักดังกล่าวเป็นแต่เพียงหลักที่สร้างความไม่เท่าเทียมขึ้นมาใหม่ในคนแต่ละรุ่น และด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็นแรงผลักดันขจัดในสังคมซึ่งจะนำไปสู่ความเห็นแก่ตัวและการเอารัดเอาเปรียบกัน

ข้อคัดค้านเหล่านี้มีผลกระทบกระเทือนต่อความเชื่อมั่นในอภิคุณาธิปไตยในสหรัฐ ประธานาธิบดีเคนเนดีและจอห์นสันต่างก็หันมายึดถือความเท่าเทียมเป็นศูนย์กลางของนโยบายทางสังคม เพราะต่างก็มองเห็นว่าเด็กผิวดำและยากจนเป็นเด็กที่เสียเปรียบทางวัฒนธรรม อุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุจำเป็นต้องถูกกำจัดให้สิ้นซาก ในการประกาศนโยบายแห่งการกระทำเชิงยืนยัน (affirmative action) มีอยู่ตอนหนึ่งที่ประธานาธิบดีจอห์นสันกล่าวไว้ว่า

“จวบจนในภาพถึงการวิ่ง 100 หลาซึ่งมีนักวิ่งคนหนึ่งถูกล่ามโซ่ตรวนไว้ที่ขาของเขา เขาไปได้แค่ 10 หลา ในขณะที่อีกคนหนึ่งซึ่งไม่ได้ล่ามโซ่ไปได้ 50 หลา ณ ตรงจุดนั้นศาลตัดสินว่าไม่ยุติธรรม แล้วพวกเขาจะแก้ไขสถานการณ์อย่างไร? พวกเขาเพียงแต่ถอดโซ่ออกแล้วยอมให้วิ่งต่อไป แล้วพวกเขาก็กล่าวว่า “โอกาสที่เท่าเทียมกัน” บัดนี้ประสพชัยชนะแล้ว เพียงเท่านั้นหรือ? แต่นักวิ่งอีกคนยังคงอยู่ล้าหน้าตั้ง 40 หลา มันจะไม่ยุติธรรมดีกว่าหรือถ้าหากจะยอมให้นักวิ่งที่ล่ามโซ่ในตอนแรกได้ไปเริ่มต้นเท่ากับคนที่วิ่งไปได้ 50 หลา หรือเริ่มการวิ่งแข่งทั้งหมดเสียใหม่ นั่นแหละจึงจะเป็นการกระทำที่ยืนยันถึงความเท่าเทียมกัน”

(Quoted by Bell, 1973 : 304)

เบลป้องกันอภิคุณาธิปไตยโดยชี้แจงว่า เมื่อพูดถึงเรื่องอภิคุณาธิปไตยมีความยุ่งยากอย่างหนึ่งที่ตามมาเสมอคือการพิจารณาความไม่เท่าเทียมว่าเป็นสภาพการณ์ที่เป็นหน่วยเพียงหน่วยเดียว (unitary circumstance) ในขณะที่ข้อเท็จจริงทางสังคมวิทยา

บอกเราว่ามีความไม่เท่าเทียมประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การพูดถึงความเท่าเทียมลอย ๆ จึงเป็นการพูดที่กำกวมเพราะความไม่เท่าเทียมมีหลายประเภท เช่น ความแตกต่างทางรายได้และทรัพย์สินทางสถานภาพ ทางอำนาจ ทางโอกาส (ด้านอาชีพหรือด้านสังคม) ทางการศึกษา ทางบริการและอื่น ๆ มาตรฐานไม่ได้มีเพียงมาตรฐานเดียวแต่มีอยู่หลายมาตรฐาน ความไม่เท่าเทียมในมาตรฐานอย่างหนึ่งไม่ได้ทับซ้อนทับกับความไม่เท่าเทียมในมาตรฐานอีกอย่างหนึ่ง

เราต้องยืนยันในความเท่าเทียมที่เป็นพื้นฐานทางสังคมว่าบุคคลแต่ละคนต้องได้รับความนับถือและไม่ถูกเหยียดหยามในเรื่องสีผิว เพศ หรือคุณลักษณะอื่น ๆ เราควรลดความแตกต่างที่ซึ่งดิ้นรนกันในการทำงานซึ่งได้ค่าจ้างที่ไม่เหมือนกัน เช่น ในขณะที่บางคนได้ค่าจ้างจากงานที่ทำเป็นชิ้น ๆ หรือเป็นชั่วโมง อีกคนหนึ่งกลับได้รับเป็นรายได้ประจำ เราควรยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิในสวัสดิการพื้นฐานเกี่ยวกับการเฝ้าระวังรักษา ที่อยู่อาศัยและปัจจัยอื่น ๆ อย่างเพียงพอ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของสวัสดิภาพและศักดิ์ศรีซึ่งสังคมที่เจริญแล้วจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก

แต่คนเราไม่จำเป็นต้องยึดเยียดเสมอภาคนิยมทางอุดมการณ์ที่แจ้งกระดังเข้าไปในทุก ๆ เรื่องถ้าหากความเสมอภาคอันนั้นขัดกับวัตถุประสงค์ทางสังคมอย่างอื่นหรือเป็นการหลอกลวงตัวเอง ด้วยเหตุนี้สำหรับปัญหาเรื่องความแตกต่างของเงินเดือน หรือค่าจ้าง อาจมีเหตุผลทางด้านการตลาดที่ดีที่จะยืนยันว่าค่าแรงของหมอและหมอฟันย่อมมากกว่าค่าแรงของนางพยาบาลหรือนักทันตเทคนิค เพราะถ้าหากแต่ละคนเรียกร้องค่าป่วยการจากคนไข้เท่า ๆ กันแล้ว ก็คงไม่มีใครต้องการที่จะใช้บริการของนางพยาบาลหรือนักทันตเทคนิคเลยถึงแม้จะเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตาม ในกรณีนี้ระบบตลาดจึงเป็นกลไกที่จะกำหนดเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากรายได้ระหว่างอาชีพต่าง ๆ แตกต่างกันสูงมาก เราก็สามารถชี้กฎหมาย

ภาวีสลดความแตกต่างลงได้

เบลอธิบายว่าปัญหาของความไม่เท่าเทียมเหล่านี้แทบจะไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาของอภิญญาธิปไตยเลยถ้าหากเรานิยามอภิญญาธิปไตยว่าหมายถึงบรรดาคนที่มิสสถานภาพซึ่งหามาได้หรือบรรลุถึงตำแหน่งแห่งประกาศิตที่มีความเป็นเหตุผลโดยอาศัยความสามารถ นักสังคมวิทยาได้แยกความแตกต่างระหว่างอำนาจ (power) กับประกาศิต (authority) อำนาจ(พระเดช) เป็นความสามารถที่จะสั่งการโดยแรงบังคับ (force) ไม่ว่าจะเป็นโดยปริยายหรือโดยชัดแจ้งก็ตาม นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมอำนาจจึงเป็นหลักของการเมือง(แบบอำนาจนิยม) ประกาศิต (พระคุณ) เป็นความสามารถที่ตั้งอยู่บนทักษะ การเรียนรู้ ความสามารถพิเศษ ความมีฝีมือ หรือคุณลักษณะทำนองเดียวกันอื่น ๆ ประกาศิตจึงนำไปสู่ความแตกต่างระหว่างคนที่เหนือกว่ากับคนที่ด้อยกว่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อภิญญาธิปไตยจึงประกอบขึ้นมาด้วยผู้ที่ได้รับประกาศิต อภิญญาธิปไตยที่ไม่ยุติธรรมก็คือระบบที่ทำให้ความแตกต่างเหล่านี้เป็นแบบซึ่งดีซึ่งเด่นกันและทำให้ความแตกต่างเหล่านั้นลดต่ำลง

ประชารายณ์นิยมร่วมสมัย (contemporary populism) เรียกร้องเสมอภาคนิยมที่สมบูรณ์ซึ่งนำไปสู่การปรับระดับที่สมบูรณ์ แรงจูงใจของประชารายณ์นิยมไม่ได้เป็นความยุติธรรมแต่เป็นความกระหายในความเสมอภาค (ressentiment) ชาวประชารายณ์นิยมทำเพื่ออำนาจ พวกเขาต้องการอำนาจเพราะพวกเขาขาดประกาศิต ยกตัวอย่างเช่น ในสังคมวิทยาของชาวประชารายณ์นิยม ประกาศิตของหมอควรอยู่ภายใต้การตัดสินใจของสภาประชาคม (community council) และประกาศิตของอาจารย์ควรอยู่ภายใต้องค์กรของวิทยาลัยทั้งหมด(ซึ่งรวมถึงการโรงด้วยในคำอธิบายแบบจัด)

เบลกล่าวว่าเราไม่สามารถทำให้กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ นับว่าไร้ความหมายในการที่จะยืนยันถึงประชาธิปไตย



ของการตัดสินใจในศิลปะทั้งหลาย ความเหนือกว่าของภาพเขียน ดนตรี นวนิยาย หรือบทกวีไม่สามารอยู่ภายใต้การโหดเสียงของคนส่วนมากเว้นเสียแต่จะทักท้อว่าศิลปะทั้งหมดสามารถทอนลงสู่ประสบการณ์ได้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมีความหมายต่อตัวเขาเองมากเท่า ๆ กับต่อคนอื่น ๆ ในวิทยาศาสตร์และวิทยาการต่าง ๆ ความสัมฤทธิ์ผลถูกวัดและจัดอันดับโดยมีพื้นฐานอยู่บนการประสบผลสำเร็จ เช่น การค้นพบ การสังเคราะห์ การวิจารณ์ที่เฉียบแหลม โมเดลที่ครอบคลุม ข้อความแห่งความสัมพันธ์แบบใหม่ และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอัญรูปแบบต่าง ๆ ของประกาศิตทางปัญญา (intellectual authority)

เบลอ้างถึงคำกล่าวของจอห์น ฮอร์ลส์ ที่ว่าความดีที่เป็นพื้นฐานที่สุดของความดีทั้งหมดคือความนับถือตนเอง (self-respect) และเขายังเห็นด้วยกับด๊อบบลิว.จี.ริงชีแมน นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ ที่ได้แยกความแตกต่างอย่างมีประโยชน์ระหว่างความนับถือ (respect) กับการยกย่อง (praise) ในขณะที่ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความนับถือเท่าเทียมกันแต่คนทุกคนไม่มีสิทธิที่จะได้รับการยกย่องเหมือนกันหมด อภิญญาธิปไตยประกอบขึ้นมาจากบรรดาผู้ที่สมควรจะได้รับการยกย่อง พวกเขาเป็นคนที่ดีที่สุดในเนื้อหาวิชา (fields) ของตน

ปัจเจกบางคนสมควรได้รับการยกย่องมากกว่าปัจเจกคนอื่น ๆ ฉะนั้นใด สถาบันบางอย่างก็สมควรได้



รับการยกย่องมากกว่าสถาบันอื่น ๆ ฉะนั้น ยกตัวอย่างเช่น สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังความสัมฤทธิ์ผล สถาบันวิทยาศาสตร์และวิทยาการ สถาบันทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ เป็นต้น มหาวิทยาลัยทุ่มเทให้กับประภาศิตแห่งวิทยาศาสตร์และการเรียนรู้ และทุ่มเทให้กับการส่งผ่านความรู้จากคนที่พัฒนาความสามารถแล้วไปสู่คนที่กำลังพัฒนา ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลเลยว่าทำไมมหาวิทยาลัยจะเป็นอภิญาธิปไตยไม่ได้ แต่จะมีเหตุผลเสมอว่ามหาวิทยาลัยต้องเป็นอภิญาธิปไตยโดยปราศจากการทำลายความนับถือที่มีต่อสถาบันอื่น ๆ ถ้าหากทรัพยากรของสังคม (สำหรับการวิจัย และการเรียนรู้) ถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม และในทำนองเดียวกันก็ไม่มีเหตุผลเลยว่าทำไมหลักอภิญาธิปไตยจะนำไปใช้กับธุรกิจและรัฐบาลไม่ได้ เราต้องการผู้ประกอบการ (entrepreneurs) และผู้ประดิษฐ์คิดค้น (innovators) ที่สามารถเพิ่มความมั่งคั่งทางการผลิตให้กับสังคม เราต้องการคนในทำเนียบทางการเมืองที่สามารถปกครองอย่างดี คุณภาพของชีวิตในสังคมถูกกำหนดโดยคุณภาพของผู้นำ สังคมที่ไม่มีคนที่ดีที่สุดเป็นผู้นำในสถาบันชั้นนำทั้งหลายย่อมเป็นสังคมที่น่าหัวเราะ (absurd) ทั้งในด้านสังคมวิทยาและในด้านศีลธรรม

หลักแห่งอภิญาธิปไตยไม่ได้ขัดแย้งกับหลักแห่งความยุติธรรม นับเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่คนที่ดีที่สุดสามารถได้ไปจนถึงยอดโดยผ่านทางงานและความสามารถ หลักของความดีเลิศ หลักของความสัมฤทธิ์

ผลและหลักแห่งสากลนิยมเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับสังคมแห่งการผลิตและมีวัฒนธรรม ที่สำคัญก็คือสังคมดังกล่าวเป็นสังคมเปิดอย่างแท้จริง

ปัญหาเรื่องความยุติธรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบรรดาผู้ที่อยู่บนยอดสามารถเปลี่ยนตำแหน่งทางประภาศิตของพวกเขาไปสู่ผลประโยชน์ส่วนตัวในทางสังคมและทางวัตถุเหนือกว่าคนอื่น ๆ อย่างมากมายและอย่างไม่สมเหตุสมผล ดังนั้นปัญหาทางสังคมวิทยาในที่นี้ก็คือความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ดังกล่าวมีความเป็นไปได้มากน้อยเท่าใด สังคมทุกสังคมมีอาณาจักรแห่งฐานันดรที่เป็นพื้นฐานอยู่ 3 อาณาจักร คือ อำนาจ ความมั่งคั่ง และสถานภาพ ในสังคมแบบคณาธิปไตย (oligarchy) ความมั่งคั่งสามารถซื้ออำนาจและเกียรติยศได้ ในสังคมแบบอภิญาธิปไตย (aristocracy) สถานภาพสามารถซื้ออำนาจและความมั่งคั่งได้ ในสังคมแบบทหารและศักดินา (military and estate societies) อำนาจสามารถซื้อความมั่งคั่งและสถานภาพได้ ทุกวันนี้ไม่เป็นที่แน่นอนว่าความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างอาณาจักรทั้งสามจะมีสภาพเป็นอย่างไร

กล่าวโดยสรุป เบลท์ยังข้อคัดค้านที่มีต่ออภิญาธิปไตยทั้งหมดเพื่อยืนยันถึง “อภิญาธิปไตยที่ยุติธรรม” เขาคิดว่าอภิญาธิปไตยดังกล่าวประกอบด้วยบรรดาผู้ที่มีสถานภาพหรือบรรลุถึงตำแหน่งแห่งประภาศิตที่มีความเป็นเหตุผลโดยอาศัยความสามารถ อภิญาธิปไตยที่ยุติธรรมเป็นฐานันดรที่ไม่มีสภาพแห่งการชิงดีชิงเด่นและไม่มีการกดบรรดาผู้ที่อยู่บนยอดให้ลดต่ำลงมา ความแตกต่างทั้งหมดตั้งรากฐานอยู่บนความดีเลิศที่สามารถสาธิตให้เห็นจริงได้ มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันในแง่ที่ว่าทุกคนสมควรได้รับความนับถือเท่าเทียมกัน แต่มีความไม่เท่าเทียมกันในแง่ที่ว่าคนบางคนสมควรได้รับการยกย่องมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะฉะนั้นสังคมที่ยุติธรรมสำหรับเบลท์ก็คือ สังคมที่ให้การยกย่องแก่สมาชิกแตกต่างกันไปตามระดับของความดีเลิศ

## บทวิจารณ์

ผู้เขียนเห็นด้วยกับสการ์ที่กล่าวว่ามนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์นั้นไม่มีใครสูงส่งกว่าคนอื่น ทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนาใด ล้วนแล้วแต่มี“ความเป็นคน”เท่าเทียมกันหมด แต่การมีความเป็นคนเท่าเทียมกันไม่น่าจะนำไปสู่การสรุปว่าทุกคนต้องเสมอภาคและเท่าเทียมกันในทุก ๆ เรื่อง เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับสการ์ที่ลบลูบลบตา (หลอกตนเอง) ว่าคนทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมดไม่มีใครเหนือกว่าใครทั้ง ๆ ที่เขาตระหนักดีถึงฐานะที่และองค์การในสังคม เขากำลังสร้างอุดมคติที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงทางสังคมวิทยาอย่างสิ้นเชิง ความผิดพลาดของสการ์อยู่ที่การไม่ได้แยกความแตกต่างระหว่างความนับถือกับการยกย่องเหมือนดังที่เบลกระทำ แน่นอนนายคำกับนายเขี้ยวในฐานะที่เป็นมนุษย์สมควรได้รับความนับถือเท่าเทียมกัน แต่ในฐานะที่แสดงบทบาทต่าง ๆ ในสังคมทั้งสองคนไม่น่าที่จะได้รับการยกย่องเท่าเทียมกันเลยถ้าหากทั้งสองคนมีระดับของความคิดแตกต่างกัน คำกล่าวอ้างของสการ์ที่ว่าทุกคนถึงแม้จะมีความเชี่ยวชาญพิเศษแตกต่างกันก็มีความสำคัญเท่าเทียมกันหมดไม่มีใครสูงส่งกว่าใครสามารถนำไปใช้ได้กับความนับถือเพียงเท่านั้น ถ้าหากจะนำข้ออ้างดังกล่าวไปใช้กับการยกย่องแล้วก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าหัวเราะเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องแยกแยะระหว่างความนับถือกับการยกย่อง “ไอ้ม้าชาติสม” ที่ข่มขืนแล้วฆ่าสัตว์แพทย์สาวถึงแม้ดูไปแล้วให้ประโยชน์แก่สังคมน้อยมาก ในขณะที่สัตว์แพทย์สาวที่เขาข่มขืนนั้นสร้างคุณประโยชน์มากมายก็สมควรจะได้รับความนับถือในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่าเทียมกับสัตว์แพทย์สาวและคนอื่น ๆ นับว่าไม่ถูกต้องถ้าหากตำรวจหรือใครก็ตามปฏิบัติต่อเขาอย่างสัดๆ ถึงแม้เขาจะทำผิดเขาก็จำเป็นจะต้องปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงมนุษย์ที่ทำผิด แน่นอน

ถ้าหากจะมองที่การยกย่องแล้ว “ไอ้ม้าชาติสม” ไม่สมควรได้รับการยกย่องเลยในขณะที่สัตว์แพทย์สาวสมควรได้รับการยกย่องอย่างสูง เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะหลอกตนเองไปทำไมว่าเรามีความสำคัญเท่าเทียมกันถึงแม้จะมีความเชี่ยวชาญพิเศษต่างกัน เพราะจริง ๆ แล้วตามข้อเท็จจริงทางสังคมวิทยาคนเราไม่เท่าเทียมกันเลยแต่มีความกระหายอยากจะให้เท่าเทียม (ressentiment) อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

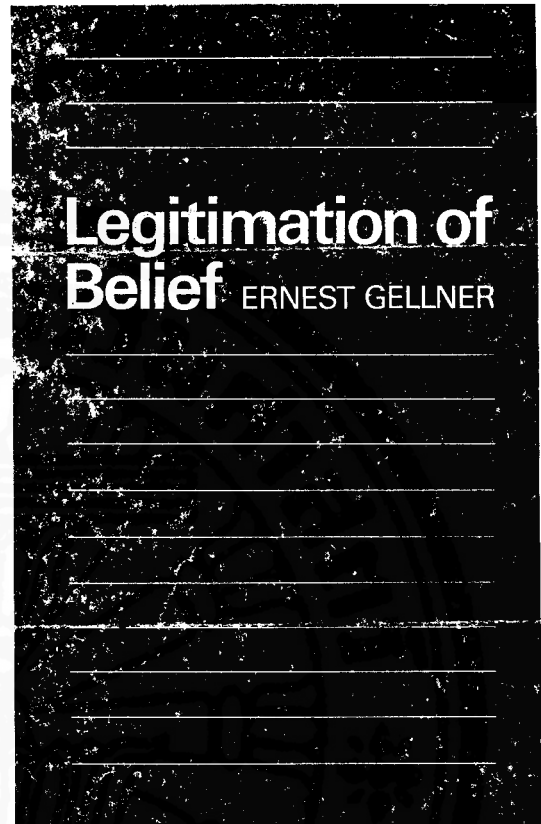
สังคมอุดมคติแบบของสการ์ซึ่งเขาถือว่าเป็นสังคมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั้นในที่สุดแล้วจะนำไปสู่สังคมนิยมแบบคอมมูนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้สการ์จะไม่ได้เอ่ยถึงเลยก็ตาม แต่การปฏิเสธหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันของเขาย่อมบีบบังคับเขาให้หันไปรับเอาจริยธรรมแบบ “ผลลัพธ์ที่เท่าเทียมกัน” โดยจำเป็น(สังคมที่รับเอาจริยธรรมแบบนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมนิยมแบบคอมมูนในนโยบายทางสังคมที่เน้นผลลัพธ์ที่เท่าเทียมกันมากกว่าที่จะเน้นโอกาสที่เท่าเทียมกันเพราะถือว่าโอกาสที่เท่าเทียมกันนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกัน) สังคมแบบนี้เป็นสังคมเผด็จการและขึ้นชื่อว่าเผด็จการแล้วย่อมทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์ (ดูคำประกาศของ “The Socialist International” เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 1951 ใน Eichler, 1971 : 31) สังคมแบบคอมมูนเน้นความเสมอภาคมากเกินไปจนลืมนำถึงเสรีภาพส่วนบุคคล (แต่การโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์มักจะอ้างถึงการปลดแอกหรือเสรีภาพบ่อย ๆ) ชนชั้นผู้นำในสังคมนิยมนี้มักจะอ้างถึงมนุษยนิยมเสมอ จริง ๆ แล้วเป็นการริดรอนเสรีภาพและจิตใจคนให้ทำดีเพื่อส่วนรวมมากกว่าโดยใช้หลักการตลาดที่น่าสงสัยว่าทำเท่าที่สามารถแล้วได้รับเท่าที่จำเป็น สังคมแบบนี้ถึงแม้จะเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียมแต่ก็เป็นสังคมที่ไม่ยุติธรรมเพราะเป็นสังคมที่ลดความแตกต่างของปัจเจกลงจนกระทั่งปัจเจกภาพไม่มีความหมาย สิ่งที่มีความหมายและได้รับการยกย่องขึ้นมาแทนคือคอมมูน (commune)

ผู้เขียนเห็นด้วยกับการวิเคราะห์อย่างชาญฉลาดของเบล วรรณคดีของเบลเป็นวรรณคดีที่ดำเนินไปตามข้อเท็จจริงทางสังคมวิทยา เขาไม่ได้พยายามหลอกตนเองเหมือนกับสการ์ การวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือของเขาคือการแยกแยะระหว่างอำนาจกับประกาศิต และระหว่างความนับถือกับการยกย่อง อำนาจ(พระ-เดช) เป็นความสามารถที่จะสั่งการโดยแรงบังคับไม่ว่าจะเป็นโดยนัย(อำนาจมืด) หรือโดยชัดแจ้งก็ตาม ส่วนประกาศิต(พระคุณ) คือความสามารถที่มีรากฐานอยู่บนทักษะ การเรียนรู้ ความสามารถพิเศษ ความมีฝีมือ และคุณลักษณะอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันความนับถือเป็นสิทธิที่ทุกคนพึงได้รับเท่าเทียมกัน ส่วนการยกย่องเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงได้รับแตกต่างกันไปตามระดับของความดีเลิศ ระบบอภิกุณาริปไตยที่เขาขึ้นยันเป็นระบบที่ยกย่องบรรดาผู้ที่ได้รับประกาศิตมาด้วยความสามารถ ผู้เขียนเห็นด้วยกับนิยามและวรรณคดีเหล่านี้ทั้งหมด การวิเคราะห์ของเบลเป็นการมองเห็นคุณค่าและธรรมชาติของมนุษย์อย่างแท้จริงหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันหรือหลักแห่งความดีเลิศเป็นหลักที่ส่งเสริมเสรีภาพส่วนบุคคลซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเห็นด้วยการวิเคราะห์ของเขาที่ว่าฐานันดรพื้นฐานในสังคมมีอยู่ 3 อาณาจักร คือ อำนาจ ความมั่งคั่ง และสถานภาพ การวิเคราะห์ของเขาใกล้เคียงกับของเกิลเนอร์ซึ่งกล่าวไว้ในหนังสือของเขาชื่อ “Legitimation of Belief” ว่า

“อำนาจ ความมั่งคั่ง และความรู้ แต่ละสิ่งได้เจริญงอกงามอย่างวัดไม่ได้ในโลกสมัยใหม่...รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ ความเจริญใหญ่โตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้เป็นศูนย์กลางของความคิดแบบตะวันตก”

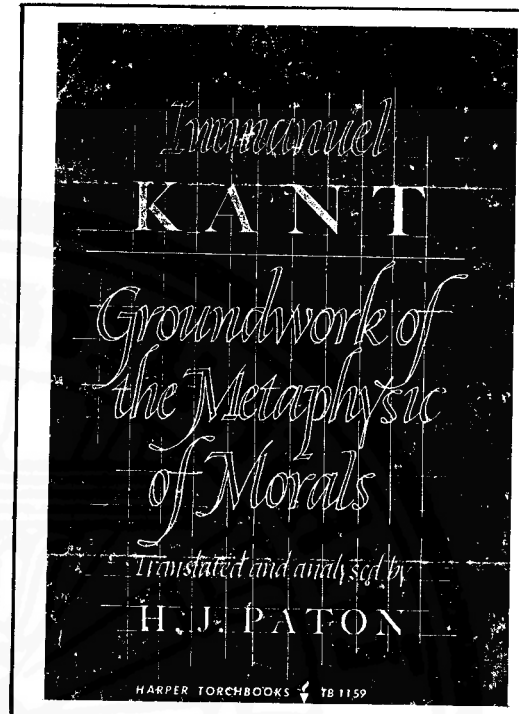
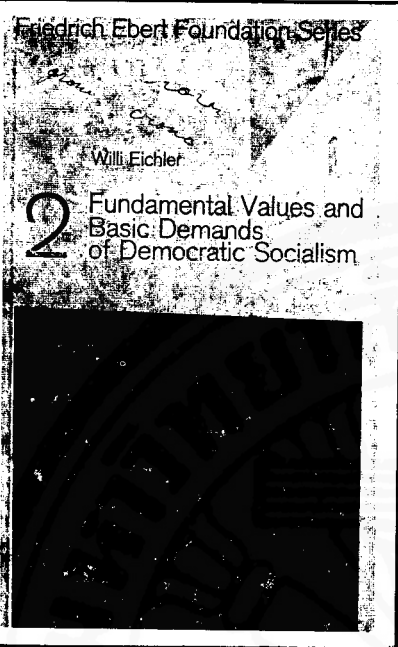
(Gellner, 1974 : 168)

เบลเชื่อว่าปัญหาของความยุติธรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อชนชั้นปกครองหรือบรรดาผู้ที่อยู่บนยอดดอยโดยผลประโยชน์ทางด้านสังคมและทางวัตถุเหนือกว่า



คนอื่น ๆ อย่างไม่สมเหตุสมผล จุดอ่อนของเบลอยู่ตรงที่ว่าเขาไม่ได้พิจารณาปัญหานี้อย่างลึกซึ้ง เขาวิเคราะห์หลักอภิกุณาริปไตยมาโดยตรงและหยุดชะงักลงตรงปัญหาทางสังคมวิทยาที่ว่าเป็นไปได้มากขนาดไหนที่ชนชั้นปกครองในระบบอภิกุณาริปไตยจะสามารถเปลี่ยนประกาศิตที่สมเหตุสมผลของตนไปสู่ผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรม จากการศึกษาศาสตร์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของโลกที่สาม(ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา) เราจะพบว่าเป็นไปได้มากทีเดียว ชนชั้นปกครองเพื่อให้ดีเลิศสักเพียงไรถ้าหากขาดคุณธรรมหรือเจตนาบริสุทธิ์แล้ว เขาก็ย่อมสามารถใช้ความดีเลิศของตนเอาเปรียบคนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา “โจรที่ฉลาดนั้นย่อมมีพิษสงมากกว่าโจรที่โง่เขลา” ดังนั้นในที่นี้จึงดูเหมือนว่าคำสอนของค้ำหนัเป็นคำสอนที่ใช้ได้ดีตลอดกาล เขากล่าวว่า

“สติปัญญา ไหวพริบ การตัดสินใจ และความสามารถพิเศษอื่น ๆ ของจิตไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม



หรือความกล้าหาญ ความหนักแน่น และความเสมอต้นเสมอปลายในฐานะที่เป็นคุณภาพของอารมณีย่อมเป็นสิ่งดีและน่าพึงปรารถนาในหลาย ๆ แง่อย่างไม่ต้องสงสัย แต่สิ่งเหล่านี้สามารถกลายเป็นสิ่งที่เลวและอันตรายอย่างร้ายกาจถ้าหากเจตนา... ไม่ดี”

(Kant, 1785 : 11)

ความผิดพลาดของเบลอยู่ที่การมองมนุษย์ในแง่ดีจนเกินไป อภิญาธิปไตยของเขาสามารถนำไปสู่ระบบการแข่งขันชิงดีชิงเด่นแบบทุนนิยมได้ง่าย ๆ ถึงแม้จะมีอยู่ตอนหนึ่งที่เขาบอกว่าถ้าหากปัจเจกมีรายได้ที่แตกต่างกันมากเกินไป เราก็สามารถใช้กฎหมายเข้าจัดการได้ ปัญหาก็คือว่าถ้าหากชนชั้นปกครองกอบโกยเสียเองแล้ว พวกเขาจะออกกฎหมายมายับยั้งตนเองกระนั้นหรือ เพราะฉะนั้นท่ามกลางบรรดาความชั่วร้ายทั้งหมดจึงไม่มีความชั่วร้ายใดจะร้ายกาจเท่าความชั่วร้ายที่เกิดจากคนที่มีความสามารถเหนือกว่าเอารัดเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่าอย่างไม่สมเหตุสมผล

เสรีภาพที่มากเกินไปย่อมนำไปสู่สังคมที่ไม่ยุติ-

ธรรมในที่สุดเพราะ “เสรีภาพที่ไม่ได้ถูกจำกัดเปิดเผยตัวเองในฐานะเป็นเสรีภาพซึ่งยอมให้คนที่เข้มแข็งกว่ากำหนดเงื่อนไขการดำรงชีวิตและการทำงานให้กับคนที่อ่อนแอกว่า”

(Eichler, 1971 : 29) เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมแบบอภิญาธิปไตยของเบลก็ย่อมไม่ใช่สังคมที่ยุติธรรมอย่างแท้จริง แล้วสังคมที่ยุติธรรมควรจะเป็นสังคมเช่นไร สังคมที่ยุติธรรมที่สุดน่าจะเป็นสังคมที่รวมเสมอภาคนิยมและอภิญาธิปไตยเข้าไว้ด้วยกันเพื่อถ่วงดุลซึ่งกันและกัน คุณค่าพื้นฐานของสังคมแบบนี้คือ เสรีภาพและความเท่าเทียมที่พอประมาณ เราเห็นมาแล้วว่าการเน้นแต่เพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมจะนำไปสู่ความยุติธรรมในที่สุด เพราะความเท่าเทียมแบบจัดหรือหลักแห่งผลลัพธ์ที่เท่าเทียมกันแต่เพียงอย่างเดียวแทนที่จะส่งเสริมมนุษยนิยมกลับทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์ เสรีภาพแบบจัดหรือหลักแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันแต่เพียงอย่างเดียวแทนที่จะส่งเสริมความเป็นธรรมกลับจะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม ด้วยเหตุนี้ความเท่าเทียมที่พอประมาณและเสรีภาพที่พอประมาณจึงมีความจำเป็นจะต้องไปด้วยกันเสมอ

## บทสรุป

ความยุติธรรมจึงดูเหมือนว่ามีธรรมชาติที่เกี่ยวข้องทั้งความเท่าเทียมและสัดส่วนที่ถูกต้อง (right proportion) ตามระดับของความดีเลิศ ความเท่าเทียมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความเท่าเทียมแบบจัดหรือความเท่าเทียมกันในทุก ๆ เรื่องแต่หมายถึงความเท่าเทียมในศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชนและสวัสดิภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ความเท่าเทียมแบบนี้จะไม่เลือกที่รักมักที่ชัง คนเราไม่ว่าดีหรือเลวก็สมควรได้รับสิ่งดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน “ถ้าหากฝนตกแล้ว ไม่ใช่แต่น้ำของคนที่นั่นที่เปียกชุ่ม น้ำของคนข้างก็ชุ่มฉ่ำเช่นกัน” แต่ความยุติธรรมที่มีแต่เพียงความเท่าเทียมเท่านั้นหาใช่ความยุติธรรมที่แท้จริงไม่ ความยุติธรรมที่แท้จริงยังต้องไปกับสัดส่วนที่เหมาะสมอีกด้วย “ถึงแม้ที่นาได้รับน้ำฝนเท่าเทียมกัน คนหนึ่งขยันหมั่นทำนาอีกคนหนึ่งขี้เกียจนั่งเฉย สมควรแล้วหรือที่ทั้งสองคนควรได้รับผลตอบแทนเท่ากัน” ย่อมไม่สมควรอย่างแน่นอน คนที่ทำดีที่สุดก็สมควรได้รับผลตอบแทนที่ดีที่สุด คนที่ทำน้อยก็สมควรได้รับน้อย สังคมที่ยุติธรรมจึงไม่ใช่ทั้งสังคมปิดและสังคมเปิด เพราะทั้งสองต่างก็นำไปสู่ผลสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความยุติธรรมเหมือนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก่อนที่จะจบบทความมีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ ความยุติธรรมดูเหมือนจะเป็นคุณธรรมที่เรียกร้องต้องการคู่ กล่าวคือ ความยุติธรรมจะ “มีชีวิตที่สมบูรณ์” ก็ต่อเมื่อมีความรักอยู่เคียงข้าง สังคมใดที่มีแต่ความยุติธรรมเป็นศูนย์กลางและปราศจากความรัก สังคมนั้นย่อมแข็งกระด้างอำมหิตและสามารถนำไปสู่ความอธรรมได้ในที่สุด เพราะสังคมแบบนี้จะเป็นแบบ “ดาต่อดา ฟันต่อฟัน” ซึ่งไม่พร้อมที่จะให้อภัยใครเนื่องจากกฎต่าง ๆ ในสังคมแบบนี้เป็นสิ่งตายตัวและไม่ยอมยกเว้นให้ใคร เพราะฉะนั้นจึงดู

เหมือนว่ากฎเป็นนายเหนือมนุษย์ทั้ง ๆ ที่มนุษย์เองเป็นคนตั้งขึ้นมา พระเยซูเจ้าทรงเคยคัดค้านไว้ว่า “มนุษย์ไม่ได้มีไว้เพื่อกฎ กฎต่างหากมีไว้เพื่อรับใช้มนุษย์” ใบทำนองเดียวกับสังคมใดที่มีแต่ความรักและปราศจากความยุติธรรม สังคมนั้นย่อมอ่อนแอและไร้ระเบียบเพราะสังคมแบบนี้จะตกอยู่ในสภาพ “ชั่วไม่มี ดีไม่ปรากฏ” คนทำดีก็ไม่ได้รับโทษ คนทำดีก็ไม่มีรางวัล ใครจะทำอะไรถูกผิดก็เสมอตัว สังคมเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนา เพราะฉะนั้นเราจึงอาจสรุปได้ว่าสังคมอุดมคติที่น่าพึงปรารถนาอย่างแท้จริงสำหรับมนุษย์บนโลกนี้ก็คือสังคมที่เพียบพร้อมด้วยความรักและความยุติธรรม สังคมดังกล่าวถึงแม้จะเป็นไปได้ในทางดรรชนีวิทยาแต่ในทางเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงนั้นนับว่ายากยิ่งที่จะบรรลุถึงเพราะมนุษย์เรามีข้อจำกัดมากมาย อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีถึงแม้จะมีข้อจำกัดมากมาย เราก็ไม่ควรท้อถอย เราควรพยายามเข้าใกล้สังคมอุดมคติดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อเราทำดีที่สุดแล้วไม่ว่าผลออกมาจะเป็นเช่นไรก็ตาม ก็จงภูมิใจเถิดว่าไม่มีใครสามารถตำหนิเราได้อย่างสมเหตุผลผลว่าเราไม่บังควรเกิดมาบนผืนพิภพแห่งนี้ ☆

## References

- Bell, Daniel (1973). "The Case for Meritocracy." In *Philosophy and Contemporary Issues*, pp. 302-312. Edited by John R. Burr and Milton Goldinger. 2d ed. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1976.
- Eichler, Willi. *Fundamental Values and Basic Demands of Democratic Socialism*. Bonn : Friedrich-Ebert-Stiftung, 1971.
- Gellner, Ernest. *Legitimation of Belief*. Cambridge : Cambridge University Press, 1974.
- Kant, Immanuel (1785). *Fundamental Principles of the Metaphysic of Morals*. Translated by Thomas K. Abbott. New York : The Bobbs-Merrill Company, Inc., 1949.
- Schaar, John H. (1945). "The Case for Egalitarianism." In *Philosophy and Contemporary Issues*, pp. 293-302. Edited by John R. Burr and Milton Goldinger. 2d ed. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1976.